

EĞİTİMDE ELEŞTİREL DİJİTAL OKURYAZARLIK

ÖĞRETMENDEN
ÖĞRETMENE, ÖĞRENCİLERE VE VELİLERE
YARATICI ÇÖZÜMLER

Dijital Dedektifler

Odaklanılan Konu: Eleştirel Dijital Okuryazarlık

Hazırlık Süresi: 1 hafta

Kimlere Uygulanabilir?: 10 yaş ve üzeri

Uygulama Süresi: 40 dakika süreli 4 buluşma

Amaç: Öğrencileri, kapalı ve açık platformlarda karşılarına çıkan bilgilerin doğruluğunu teyit etmeleri için teşvik etmek ve öğrencilerin şüphe kasını harekete geçirmek.

Gerekli Malzemeler: Yüz yüze uygulaması için: Fon kartonu, küçük kutu, renkli A4, patafix, post-it, kalem ve pano. Dijital uygulama için: İnternete erişimi olan bir elektronik cihaz.

“Dijital Dedektifler” etkinliği:

- Süreçte gönüllü olmak isteyen bir grup öğrenci seçilir ve ilk buluşma tarihi belirlenir. Gruptaki öğrenci sayısının büyük grup tartışmalarının verimli olabilmesi adına elverişli bir sayıyı geçmemesi veya altında kalmamasına dikkat edilmelidir.
- İlk buluşmada, öğrencilere yanlış bilgi türleri hakkında kavramsal bilgi verilerek eşleştirme/quiz oyunu oynanır (İsteğe göre Wordwall, Kahoot ya da Menti gibi bir dijital araç kullanılabilir).
- İkinci buluşmada, Padlet ya da okul panosunda yanlış bilgi içeren örnek içerikler sergilenerek, öğrencilerin bunların hangi yanlış bilgi türüne ait olduğunu bulması ve tartışmaları sağlanır.

Örnekler için tıklayın:

- [Amerika’da bir orangutanın yeni koronavirüs tehlikesi yüzünden ellerini yıkamaya başladığı iddiası](#)
- [Ders notlarını kimseyle paylaşmayan öğrencinin notlarının ekrana yansıtıldığı iddiası](#)
- [Fotoğrafların dünyada bir tane kalan nesli tükenmiş siyah aslanı gösterdiği iddiası](#)
- [Karpuzun içinden kavun greylimondan ve yumurta çıktığı iddiası](#)
- [Fotoğrafın National Geographic tarafından yılın fotoğrafı seçildiği iddiası](#)
- [Videodaki kuş maket tasarımcısı tarafından yapılan bir kukla](#)
- [Görüntünün bebek ornitorenke ait olduğu iddiası](#)
- [İneklerden çıkan gazın iklim değişikliğinin en önemli sebebi olduğu iddiası](#)
- [Ferrari’nin bir kamyonun altından geçtiği video gerçek değil](#)
- [Fotoğrafın Vietnam’da yaşayan koyun tilkisini gösterdiği iddiası](#)
- [Videonun Amerikan futbolu maçında sayı yapan bir kediyi gösterdiği iddiası](#)
- [Fotoğrafın gerçek bir beyaz yarasayı gösterdiği iddiası](#)

4. Üçüncü buluşmada, öğrenciler küçük grup tartışmalarına izin verecek bir sayıda gruplara ayrılır ve örnekler gruplara bölüştürülür. Gruplardan, verilen örnekleri incelemeleri, tartışmaları ve bir araştırma planı oluşturmaları istenir. Küçük grup çalışmasının ardından buluşma, grupların kendilerine verilen örneklerdeki bilgilerin, yanlış bilginin hangi türleri olduğunu bulma ve nedenlerini açıklayabilme ödeviyle sona erer.

5. Dördüncü ve son buluşmada, verilen örneklerde öğrencilerin buldukları yanlış bilgilerin türleri ve nedenleri tartışılır. Gruplar bir önceki buluşmada verilen ödevlerini birbirlerine sunar. Buluşmanın sonunda öğrencilerin sürece dair değerlendirmelerini yapmaları sağlanır.

6. Uygulamanın sürdürülebilirliği açısından okul panosu, Padlet ya da istenen bir dijital araç ile öğrencilerin karşılaştıkları bilgilerde yanlış bilgileri tespit edebilmeleri ve görünür kılabilmesi yani dedektiflik yapmaya devam etmeleri için alan açılabilir. Bu süreç “Öğretmenler Odası Teyit’e Muhtaç Duvarı” çözümüne benzer şekilde yürütülebilir.

Öğretmene Not:

- Çözümü uygulayacak öğretmen, “[Eğitimde Eleştirel Dijital Okuryazarlık El Kitabı](#)”nın ilgili bölümünden kademelere yönelik kavram havuzuna bakabilir.
- Süreç başlangıcında uygulamaya katılacak öğrencilerle oluşturulacak ve sürecin kapsamını katılımcı bir şekilde düzenleyen bir sosyal kontrat hazırlanması önerilir. Sosyal kontrat, öğrencilerle birlikte belirlenen buluşma tarihlerini, tartışma ilkelerini, sınıf ortamının değer ve kurallarını belirtecek şekilde hazırlanıp süreç boyunca güncelleme ve tartışmaya açık şekilde konumlandırılabilir.
- Uygulama süreci, evrensel tasarım ilkeleri gözetilerek, süreçte yer alacak öğrencilerin özel ihtiyaç ve özellikleri gözetilerek yönetilmelidir. Örneğin, farklı öğrenme biçimlerini gözetmek için kimi yanlış bilgi örnekleri video formatında seçilebilir.
- [Buraya tıklayarak](#) yanlış bilgi türleri ve metodoloji üzerine bilgilerin yer aldığı sayfayı inceleyebilirsiniz.
- Gelin, çözümü birlikte iyileştirelim; geribildirim vermek için [buraya](#) tıklayın.

Teyit Hamağı (Teyit Haberleri Anlama Merkezi Ağı)

Odaklanılan Konu: Eleştirel Dijital Okuryazarlık

Hazırlık Süresi: 1 hafta

Kimlere Uygulanabilir?: 7 yaş ve üzeri

Uygulama Süresi: Düzenli olarak en az 1 ay

 Amaç: Öğrencileri, doğru bilgiye ulaşmak için teyitçilik yapmaya ve kaynaklarını çeşitlendirerek araştırmaya teşvik etmek.

 Gerekli Malzemeler: Ağ oluşturabilecek malzemeler, Teyit HamAğı başlığı; renkli zarflar ya da fon kartonu/renkli post-itler ya da raptiye, teyit edilen bilgilerin konulacağı kese.

“Teyit Hamağı (Teyit Haberleri Anlama Merkezi Ağı)” etkinliği:

1. Sınıfta öğrencilerin sürekli karşılaşabilecekleri, uğrak bir alan belirlenir (Dijitalde uygulamak için Padlet gibi dijital pano araçları kullanılabilir).
2. Belirlenen alana hamak ile ağ kurulur ya da benzeri malzemelerle ağa benzer bir yapı oluşturulur.
3. Bu alan dört parçaya ayrılır ve sırayla “Şüpheli bilgi”, “Teyitli bilgi”, “Yöntemler ve kaynaklar” ve “Benden size ipucu” başlıkları atılır.
4. Uygulamaya başlamadan önce öğrencilere arama motorlarını etkin kullanma ve güvenilir kaynakları tespit etme yollarıyla ilgili bilgilendirme yapılır.
5. Öğrencilerden internette, sosyal medyada karşılaştıkları ya da arkadaşlarından duyduğu şüpheli bir bilgiyi getirmeleri ve hamağa eklemeleri istenir.
6. Tüm şüpheli bilgiler toplandıktan sonra sınıf içinde aralarından çok merak edilen bir şüpheli bilgi seçilir ve sınıfça araştırılır.
7. “Yöntemler ve kaynaklar” sütunu altına izlenen yollar yazılır ve hangi kaynaklardan araştırma yaptıklarını belirtmeleri istenir. Öğrencinin kendi araştırma sürecinde kullandığu teyitçilik yöntemlerini yazması beklenir (Örnek: Diğer haber kaynaklarına baktım, tersine görsel arama kullanarak araştırdım, daha önce Teyit kuruluşları incelemiş mi kontrol ettim vb.).
8. “Teyitli bilgi” sütunu altına ulaşılan sonuç, sebebiyle birlikte “doğru/yanlığ çünkü...” şeklinde ifade edilir.
9. “Benden size ipucu” ise öğrencilerin teyitçilikle ilgili ipuçlarının paylaşılabilceği alandır (Örnek: Güncel olup olmadığını kontrol et, kaynağını kontrol et, yazım hatalarına dikkat et vb.).
10. Merak edilen şüpheli bilgiler sınıfta düzenli aralıklarla birlikte araştırılıp teyit edilir.
11. Sınıfla birlikte uygulamalar sonrasında öğrencilerin bireysel teyitçilik becerilerini güçlendirebilmek için hamaktaki bilgileri kendileri de araştırarak teyit edebilecekleri ve hamağa not edebilecekleri hatırlatılır.

Öğretmene Not:

- Uygulamanın sürdürülebilirliği için, uygulama belirli dersler veya günlerde yaklaşık 30 dakika ayrılarak düzenli bir şekilde tekrar edilebilir.
- Öğrencilerden gelen şüpheli bilgiler arasında doğrulanabilir olmayan iddiaların de bulunması yüksek bir ihtimaldir. Böyle durumlarda gelen bilginin hangi sebeplerle doğrulanamaz olduğu tartışılıp, uygulama sürecinin devamında nasıl bilgilere odaklanılabileceği konuşulabilir.
- Süreç başlangıcında uygulamaya katılacak öğrencilerle oluşturulacak ve sürecin kapsamını katılımcı bir şekilde düzenleyen bir sosyal kontrat hazırlanması önerilir. Sosyal kontrat, öğrencilerle birlikte belirlenen buluşma tarihlerini, tartışma ilkelerini, sınıf ortamının değer ve kurallarını belirtecek şekilde hazırlanıp süreç boyunca güncelleme ve tartışmaya açık şekilde konumlandırılabilir.
- Uygulama süreci, evrensel tasarım ilkeleri gözetilerek, süreçte yer alacak öğrencilerin özel ihtiyaç ve özellikleri gözetilerek yönetilmelidir. Örneğin, panonun yüksekliği de kısa ve uzun boylu öğrencilerin kullanımı düşünülerek ayarlanmaya çalışılmalıdır.
- Gelin, çözümü birlikte iyileştirelim; geribildirim vermek için [buraya](#) tıklayın.

Uyandıran Masallar

Odaklanılan Konu: Eleştirel Dijital Okuryazarlık

Hazırlık Süresi: 1 saat

Kimlere Uygulanabilir?: 4-14 yaş arası öğrenciler, özel eğitim öğrencileri

Uygulama Süresi: 1 hafta

 Amaç: Öğrencilerin karşılaştıkları bilgilere eleştirel yaklaşımlarını desteklemek ve eleştirel dijital okuryazarlıkla ilgili temel kavramları masallar aracılığıyla kazanmalarını sağlamak.

 Gerekli Malzemeler: Masalın orijinal hali (yaygın olarak kullanılan versiyon ve çevirilerden seçilecek bir kitap, seslendirilmiş kitap vb.), uyarlanmış masal, dijital uygulamaların linkleri (sezdirme, eşleştirme vb. oyunlar), yüz yüze uygulama için kartlar, yapboz ve WordWall için akıllı tahta.

“Uyandıran Masallar” etkinliği:

1. Uyandıran Masallar çözümü toplamda dört farklı uyarlanmış masal örneğini içerir ve aynı zamanda eleştirel dijital okuryazarlık becerilerini desteklemek amacıyla uygulanabilecek bir metodolojik yaklaşım önerisidir.
2. Çözümlerin hazırlanma sürecinde, bu dört masal eleştirel dijital okuryazarlık becerileri ile ilintili temel kavramlardan kademeye uygun olanlar kullanılarak dönüştürülmüştür ve üzerinden yanlış bilgi ile ilgili tartışmalar yürütülebilir hale getirilmiştir.
3. Yönergeleri, uyarlanmış metinleri ve uyarlama notları ile birlikte verilmiş bu dört masal farklı gruplara göre yeniden düzenleneceği gibi, izlenen yaklaşım ile farklı masal ve hikayelere de dönüştürülebilir. Uygulama süreci, yaratıcı yazma kazanımları ile birleştirilerek, öğrencilerle birlikte yeni Uyandıran Masallar örnekleri geliştirilebilir.
4. Ağustos Böceği ve Karınca, Fareli Köyün Kavalcısı, Karga ve Tilki, Yalancı Çoban uyandıran masallarının detaylı yönergeleri için [buraya tıklayın](#).

Velinin Dijital Can Simidi

Odaklanılan Konu: Eleştirel Dijital Okuryazarlık

Hazırlık Süresi: 1 hafta

Kimlere Uygulanabilir?: Veliler

Uygulama Süresi: Üç ayrı günde dört oturum

Amaç: Velilerin dijital vatandaşlık ve dijital ebeveynlik becerilerini geliştirmek.

Gerekli Malzemeler: [Sunum dosyası](#)

“Velinin Dijital Can Simidi” etkinliği:

1. Bu çözüm üç ayrı günde Giriş; Dijital Ebeveynlik; Eleştirel Dijital Ebeveynlik ve Dijital Güvenlik ve Gizlilik atölyelerinin uygulanmasından oluşur (sunuma [buraya tıklayarak](#) ulaşabilir, bilgisayarınıza indirerek uygulayabilirsiniz).
2. İlk olarak ‘Giriş’ oturumu konuya ısınma amacıyla uygulanır.
3. Hemen ardından gelen Dijital Ebeveynlik oturumu, velilerin hazır bulunuşlukları üzerine derinleşme amacı taşır.
4. “Eleştirel Dijital Okuryazarlık” oturumu alan üzerinde yoğunlaşarak, teyitçilik ile bağını kurmayı hedefler.
5. “Dijital Güvenlik ve Gizlilik” oturumu ise velilerin ankette işaret ettiği ihtiyaçlara cevaben dijital dünyada güvende kalmanın yollarını irdeler.
6. Son oturumun sonucunda sürece dair deneyim ve geri bildirimlerin konuşulduğu bir paylaşım çemberi gerçekleştirilir. Moderasyonu süreci uygulayan öğretmenin yürüttüğü bu çember, sürece ve temel kazanımlara dair açık uçlu sorulara yönlendirilir. Her bir katılımcının söz almasına dikkat edilir. Çember her bir katılımcının süreçten “nasıl ayrıldığını” söylemesi sonucunda tamamlanır.
7. Oturumların yönergelerine sunumun içerisinde “konuşmacı notları” kısmında ulaşılabilir. Süreç başlangıcında sunumda hali hazırda yer alan ısınmalar dışında, bir tanışma çalışması/oyunları da uygulanabilir. Katılımcıların küçük gruplar halinde birbirini derinlemesine tanıyacağı, ortaklıklarını keşfedeceği ve eğleneceği tanışma çalışmaları süreç başında bir güven ortamı oluşturmak adına verimli olacaktır.

Öğretmene Not:

- Süreç sonunda gerçekleştirilen çembere ek olarak, her bir oturum sonunda paylaşım çemberleri oluşturulması önerilir. Böyle çemberler için yaklaşık 30 dakikalık bir zaman ayrılması iyi olacaktır.
- Çemberlerin temel odağı, ilgili oturumun temel kazanımları ve odakları sorunlar üzerine katılımcı deneyimlerini ortaya çıkarmak aynı zamanda oturuma dair genel bir değerlendirme almak olabilir.
- Gelin, çözümü birlikte iyileştirelim; geribildirim vermek için [buraya](#) tıklayın.

Öğretmenler Odası “Teyit’e Muhtaç” Duvarı

Odaklanılan Konu: Eleştirel Dijital Okuryazarlık

Hazırlık Süresi: 2 gün

Kimlere Uygulanabilir?: Her branş ve her kademedeki öğretmen

Uygulama Süresi: İhtiyaç duyulduğunda tekrar uygulanabilir iki haftalık periyotlar

Amaç: Öğretmenlerin şüpheli, yanlış ve yanıltıcı bilgiler konusunda farkındalık kazanmasını sağlamak ve onları teyitçi gibi düşünebilmeleri için teşvik etmek.

Gerekli Malzemeler: En az A2 boyutunda mantar pano, maket karton, mukavva, straför, renkli zarflar ya da fon kartonu, renkli post-itler ve raptiye.

“Öğretmenler Odası ‘Teyit’e Muhtaç’ Duvarı” etkinliği:

- Çözümün uygulanacağı duvar alanı için öğretmenlerin sıklıkla uğradıkları bir konum seçilir.
- Belirlenen alana malzemelerle bir pano hazırlanır.
- Pano, yeteri kadar yazı yazılabilecek şekilde beş ana parçaya ayrılır ve sütunlara soldan sağa doğru “Teyitçilik ipuçları”
“Merak edilen,” “Ne/neler şüpheli geldi?” “Teyitli hali” ve “Teyitçi” başlıkları eklenir.
- “Teyitçilik ipuçları” sekmesine 10 yönlendirici soru eklenir:
 - Gördüğün içerik sana ne hissettiriyor? Çok kızıyor, seviniyor veya üzülüyor musun?
 - Kaynağı, yazar adı belirtilmiş mi?
 - Gereksiz noktalama işareti ya da büyük harf kullanılmış mı? Yazım yanlışları var mı?
 - Doğrudan hedef aldığı, zarar vermek istediği biri/birileri/bir şey olabilir mi?
 - Tarihi belirtilmiş mi? Güncel mi?
 - Reklam ya da tık tuzağı olabilir mi? Yoksa şaka amaçlı parodi içerik mi?
 - Başka bir kaynakta da mevcut mu? Bu kaynaklar güvenilir mi?
 - Üzerinde oynama yapılmış olabilir mi ya da tamamen uydurma mı?
 - Kullanılan görseller, videolar, bahsedilenlerle gerçekten ilişkili mi?
 - Bağlamı bütünlüklü bir şekilde aktarılmış mı?
- Öğretmenler merak ettikleri içerikleri “Merak edilen” sütununa yazarlar. Bu bir iddia formatında yazılabilir. Yazılan iddianın kaynağı biliniyorsa belirtilir. (Örneğin: Pisagor’un eşinin adının Hipotenüs olduğu iddiası)
- Aynı ya da başka bir öğretmen “Ne/neler şüpheli geldi?” sütununa paylaşılan içeriğin hangi özelliklerinden dolayı şüpheli durduğunu not eder (Örneğin: Sosyal medyada çokça paylaşıldı, yazım hataları bulunuyor, kaynağı açıkça belirtilmemiş, romantik bir efsane gibi duruyor vb.).
- Sonrasında, bu öğretmen ipuçlarından yola çıkarak temel teyitçilik yöntemleri ile ilgili bilgiyi teyit eder (Temel teyitçilik yöntemleri için [Eğitimde Eleştirel Dijital Okuryazarlık El Kitabı’nın](#) 22. sayfasında yer alan “Eleştirel Dijital Okuryazarlık ve Teyitçilik Nasıl Kesilir?” yazısından yararlanılabilir.).

#YaratıcılığınAlan

teyit & öğretmen
ağı

8. “Teyitli hali” sütununa araştırmasını aktarır (Örneğin: Teyit daha önce bu iddiayı incelemiş ve (...) nedenlerle yanlış olduğu sonucuna varmış...) ve “Teyitçi” sütununa kendi ismini yazar.
9. Bu sürecin belirli bir zaman aralığı boyunca uygulanmasının ardından, süreçte yer alan öğretmen grubu ile teyitlenen bilgiler ve teyitleme süreci hakkında bir deneyim paylaşımı çemberi düzenlenmesi önerilir. Bu paylaşım çemberinde sürece dair deneyimler, öne çıkan teyitlemeler, öğrenimler ve geri bildirimler üzerinde durulabilir.
10. Bu çözümün ve eleştirel dijital okuryazarlık beceri seti ile ilişkili beceri ve tutumların okul ekosisteminin bir aracı haline gelmesi için, duvar uygulaması düzenli bir uygulama haline getirilebilir, okuldaki tüm aktörlerin birlikte kullandığı bir araca dönüştürülebilir. Uygulama esnasında öne çıkan tartışmalar, okulun birlikte araştırdığı, üzerine faaliyetlerde bulunduğu konular olarak ele alınabilir.

Çözümün Dijital Uyarlaması İçin Öneriler:

- Çözümü dijitale uyarlamak için Padlet & Wakelet gibi pano uygulamalarından yararlanılabilir.
- Bu pano uygulamalarında herkese açık bir bağlantı oluşturulup, ilgili sütunlar fiziksel panodaki gibi hazırlanabilir.
- Sürecin yaygınlaşması ve tartışmaları ortak mesajlaşma ya da sosyalleşme uygulamaları üzerinden yürütülüp, deneyim paylaşımı ve bazı kritik tartışmalar için Zoom & Google Meet gibi araçlardan faydalanılabilir.

Öğretmene Not:

- Çözümü uygulayacak öğretmen, “Eğitimde Eleştirel Dijital Okuryazarlık El Kitabı”nın ilgili bölümünden kademelere yönelik kavram havuzuna bakabilir.
- Süreç başlangıcında uygulamaya katılacak öğretmenlerle oluşturulacak ve sürecin kapsamını katılımcı bir şekilde düzenleyen bir sosyal kontrat, duvara okul ortamı için uygun olmayan tartışmaları tetikleyebilecek hassas bilgi yazılması gibi olaylarda krizleri önleyebilir veya tartışma sürecini kolaylaştırılabilir.
- Duvarın hazırlanma ve uygulama süreci, evrensel tasarım ilkeleri gözetilerek, süreçte yer alacak öğretmenlerin özel ihtiyaç ve özellikleri gözetilerek yönetilmelidir. Örneğin, görmeyen öğretmenlerin bulunduğu bir okulda, yüz yüze uygulama sırasında panoda bulunan sütunların Braille alfabesi ile yazılması, eklenen yazıların seslendirilmesi ve görsellerin betimlenmesi gibi faaliyetler çözümün kapsayıcılığı açısından önemlidir. Panonun yüksekliği de kısa ve uzun boylu öğretmenlerin kullanımı düşünülerek ayarlanmaya çalışılmalıdır.
- Gelin, çözümü birlikte iyileştirelim; geribildirim vermek için [buraya](#) tıklayın.

Teyitçinin Çalışma Masası

Odaklanılan Konu: Eleştirel Dijital Okuryazarlık

Hazırlık Süresi: 1 hafta

Kimlere Uygulanabilir?: 10 yaş ve üzeri öğrenciler, öğretmenler, veliler

Uygulama Süresi: 1 hafta

Amaç: Öğretmen, öğrenci ve velilerin teyitçiliği deneyimlemesini, bir şüpheli bilgiyi gördüğü andan teyitçilik yöntem ve yaklaşımlarıyla doğrulayarak sonuçlandırana kadar tüm aşamaları takip edebilmesini sağlamak.

Gerekli Malzemeler: [Vaka Çalışması Şablonları](#)

“Teyitçinin Çalışma Masası” etkinliği:

1. Bu çözümde dört farklı vaka çalışması örneği verilmiştir (Vaka çalışmalarına [buraya tıklayarak](#) ulaşabilirsiniz). Çözümler teyitçiliğe dair kavramsal ve yöntemsel beceriler ve içgörüler kazanmış ve aktif olarak teyitçiliği deneyimlemek isteyen öğrenci, öğretmen ve veliler ile uygulanabilir.
2. Her bir vaka için, o vakanın kendi dosyası üzerine gidilmelidir.
3. Çözümü uygulamaya başlamadan önce bu vaka çalışmalarının, çeşitli yöntemleri denemek için eğitim amaçlı yaratıldığı ve yanlış bilgilerin yayılmasındaki hız ve kolaylık hatırlatılarak, yayılmasının önüne geçilmesi vurgulanmalıdır.
4. Vaka çalışmaları, her bir grupta derinlemesine tartışma ortamı yaratabilmek için, dört ila beş kişilik küçük gruplar olacak şekilde tasarlanmıştır.
5. Vaka çalışmaları ve küçük grupların izleyeceği adımlar şablonlar üzerinden takip edilir.
6. Her bir vaka çalışması küçük gruplara bölüştürüldükten sonra şablonlar ve yönergeler üzerinden kısaca geçilip, anlaşılmayan noktalar açıklanır.
7. Şablonda “Görselde ne var?” kutucuğuna örnek olarak verilen yanlış bilgideki gözlemler yazılır. Kaç beğeni veya paylaşım aldığı (etkileşimi), içeriği, dili, yer aldığı mecra burada belirtilir.
8. “Hangi ipuçlarını buldunuz?” kutucuğuna bilginin kaynağı ve bu kaynağın niteliği, şüpheli olduğuna dair dikkat çeken unsurlar ve araştırmaya yönlendiren tespitler not edilir. (Örnek: Abartı ifadeler kullanılmış, Twitter hesabı sahte duruyor vb).
9. “Hangi yöntemleri izlediniz? Nasıl doğruladınız? Kaynaklar?” kutucuğu, teyitçilik yöntem ve yaklaşımlarına yer verilen kısımdır. (Örnek: Twitter hesabı sahte duruyordu, orijinal hesaba ulaştığımızda bunun taklit hesap olduğunu fark ettik).
10. “Doğrusu ne?” kutucuğuna araştırma sonrası ulaşılan bulgular yazılır ve içeriğin neden yanlış olduğu ve doğrusunun ne olduğu yazılır.
11. “Yanlış bilginin hangi türüne girer?” kutucuğuna yanlış bilginin türü yazılır.

Öğretmene Not:

- Hedeflenen etki için öncesinde eleştirel dijital okuryazarlık kavramları ve teyitçilik yöntemleriyle tanışıklık ve derinleşmenin olması gerekir. Uygulamanın sürekliliği için aylık periyotlarla örnekler çeşitlendirilerek uygulanabilir .
- Vaka çalışmalarında katılımcıların dolduracağı şablonlara dair bilgiler ve uygulayıcıya notlar aşağıda verilmiştir. Uygulayıcı, vaka çalışmalarını uygulama sırasında küçük gruplara giderek adımlar sırasında destek olabilir.
- Uygulama süreci, evrensel tasarım ilkeleri gözetilerek, süreçte yer alacak öğrencilerin özel ihtiyaç ve özellikleri gözetilerek yönetilmelidir. Örneğin, görme engelli katılımcıların var olduğu gruplarda dijital araç kullanımı sırasında metinlerin ekran okuyucu tarafından okunabildiği kontrol edilmeli, yansıtılan görseller detaylı şekilde betimlenmelidir.
- Gelin, çözümü birlikte iyileştirelim; geribildirim vermek için [buraya](#) tıklayın.

Vaka Çalışmaları İçin İpuçları:

Grup Kırmızı - Dolandırılma geleneği hikayesi

- Paylaşımında yer alan anahtar kelimelerle Google araması yapılabilir.
- “Thodex” AND “Jet Fadıl” AND “Banker Kastelli” AND “Çiftlikbank” şeklinde arama yapıldığında parodi paylaşımlar yapan Zaytung sitesinin ilgili içeriğine ulaşabiliyoruz.
- Yanlış bilgi türü: parodi.

Grup Mor - Ayı saldırısı sonucu ölen fotoğrafçının son fotoğrafı

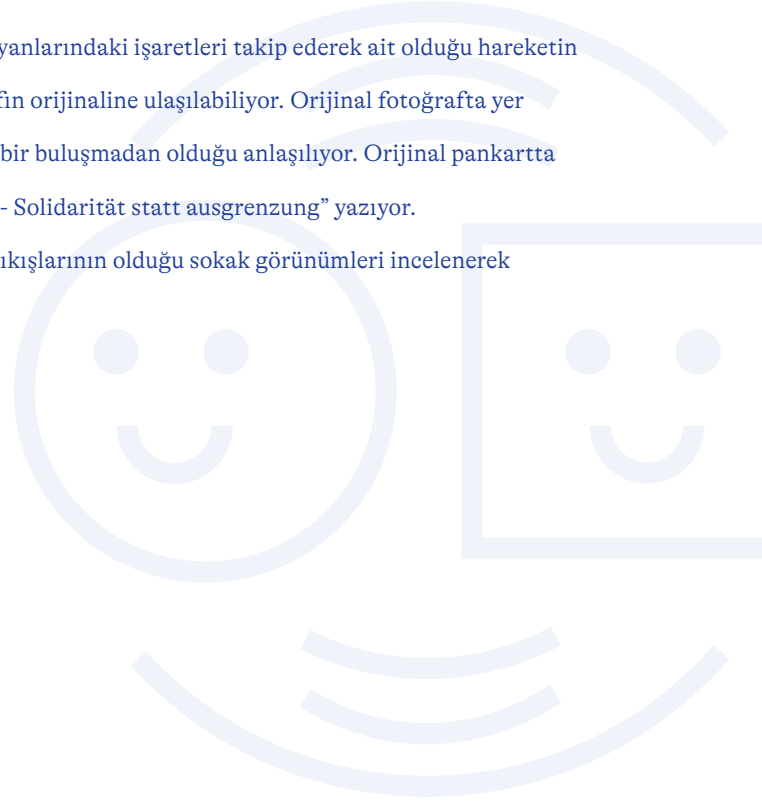
- Tersine görsel arama yapıldığında görselin ayı saldırısı hakkındaki birçok haberde kullanıldığı görülüyor.
- Görseldeki diğer ipuçları: (1) Görselin photoshop veya başka türlü bir manipülasyon içerme ihtimalini barındırıyor. Çok gerçekçi görünmüyor. (2) Görselin sol altında “Worth 1000” damgasının bir kısmı var. Google’da aradığımızda bunun bir fotoşop yarışması olduğunu görüyoruz.
- Paylaşımında bahsedilen fotoğrafçı, Michio Hoshino hakkındaki arama yaptığımızda çektiği son kareye ilişkin farklı iddialar olduğu görülüyor. Daha önce Teyit de fotoğrafçıya ilişkin içerikler hazırlamış. Bu linklerden fotoğrafçının hikayesine dair Türkçe bilgilere ulaşılabilir. Fotoğrafçının hikayesini okuyunca ortada böyle bir fotoğraf olmadığı anlaşılabilir.
- Doğrulama platformlarının incelediği iddiada yer alan linklerden o iddia fotoğrafının yer aldığı link incelendiğinde görseller arasında bizim iddiamızdaki ayı fotoğrafı da bulunabiliyor.
- Yanlış bilgi türü: hatalı ilişkilendirme.

Grup Siyah - Müsilaj Ege'ye ulaştı paylaşımı

- Paylaşımındaki görselin Ege'den olup olmadığını kontrol etmenin yöntemleri sorulabilir.
- Tersine görsel arama yaparak görselin daha önce kullanıldığı linkler kontrol edilebilir. Tersine görsel arama sonucunda haber sitelerinin Marmara'daki müsilaja dair haberlerine ulaşıyor. Bazı içeriklerde ise görselin Bursa Mudanya'dan olduğu belirtiliyor.
- Görseldeki ipuçları: (1) Gemilerin yanında yer alan deniz temizleme aracının üzerinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin amblemi var. (2) Gemiler BUDO işletmesine ait. Karşılaştırma yapıldığında gemilerin deniz otobüsü olduğu görülebiliyor.
- Yanlış bilgi türü: hatalı ilişkilendirme ve bağlamdan koparma.

Grup Gri - Maske eylemini gösteren fotoğrafa dair Whatsapp mesajı

- Fotoğrafın Balıkesir'den olup olmadığını doğrulamak için işe yarayabilecek ipuçları: (1) Fotoğrafın sol köşesindeki tabelada “..latz” yazıyor. Yabancı bir isme benziyor. (2) İnsanların ellerinde tuttukları diğer kartların üzerinde yazanlar tam anlaşılmasa da Türkçe olmadığından şüphelenebileceğimiz kelimeler var.
- Fotoğrafı tersine görsel arama yöntemi ile aradığımızda pankartın yanlarındaki işaretleri takip ederek ait olduğu hareketin sitesine ulaşabiliyoruz. Sitede WhatsApp mesajında yer alan fotoğrafın orijinaline ulaşabiliyor. Orijinal fotoğrafta yer alan Alexanderplatz metro tabelasından fotoğrafın Berlin'de yapılan bir buluşmadan olduğu anlaşılıyor. Orijinal pankartta “#bölünmez- Dışlama yerine dayanışma” anlamına gelen “#unteilbar - Solidarität statt ausgrenzung” yazıyor.
- İlgili katılımcılarla Google Maps üzerinden Alexanderplatz metro çıkışlarının olduğu sokak görünümleri incelenerek fotoğrafın çekildiği noktaya da ulaşılabilir.
- Yanlış bilgi türü: manipülasyon.

Bu yaratıcı çözümler Teyit & Öğretmen Ağı işbirliğinde, Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliğinin desteğiyle yürütölen "Öğretmenler için Eleştirel Dijital Okuryazarlık" projesinde öğretmenlerle birlikte hazırlanmıştır ve "Eğitimde Eleştirel Dijital Okuryazarlık: Öğretmenden Öğretmene El Kitabı"nda yayınlanmıştır.